

ศึกษาวิเคราะห์การดำรงสมณะเพศของพระจักขุบาลเถระ

AN ANALYTICAL STUDY OF THE CONDUCT ONESELF WHILE INORDAIN OF PHRACAKKHUBALThERA

พระเสาร์คำ ชีรธมฺโม (วังสิงห์)^{1*}, ไพรินทร์ ณ วันนา², พระครูสิริปริยัตยานุศาสน์³ และ วิโรจน์ วิชัย⁴
PhraSaokham Dhīradhammo (Wangsingh)^{1*}, Phairin Na Wanna², Phrakrusiripariyatyanusath³
and Virot Vichai⁴

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50000^{1,2,3,4}
Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Chiangmai Campus, Suthep Sub-district, Muang District,
Chiang Mai Province 50000^{1,2,3,4}

*Corresponding author E-mail: songsamoeng@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้วิเคราะห์การดำรงสมณะเพศของพระจักขุบาลเถระมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาหลักการดำรงสมณะเพศในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาชีวประวัติและการดำรงสมณะเพศในพระพุทธศาสนาของพระจักขุบาลเถระ 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์การดำรงสมณะเพศของพระจักขุบาลเถระ

ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักการดำรงสมณะเพศในพระพุทธศาสนาประกอบด้วยหลักคณฤชระ หลักวิปัสสนาธุระ และหลักปาริสุทธิตีลล 2) พระจักขุบาลเถระเป็นพระภิกษุรูปหนึ่งในพระพุทธศาสนาที่ยึดถือการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดมีความเพียรเป็นเลิศ ปฏิบัติธรรมอย่างอุกฤษฏ์จนดวงตาทั้งสองข้างแตกพร้อมกับกิเลส ท่านได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ประเภทสุกขวิปัสสกะ ท่านกลายเป็นผู้ทูลพลภาพ ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน พึ่งตนเองไม่เป็นภาระของคนอื่น ดำเนินชีวิตตามปกติ ทำความเพียรอย่างสม่ำเสมอ บำเพ็ญประโยชน์ทั้งต่อตนเองและคนอื่น หลังจากท่านได้บรรลุธรรมแล้ว ท่านประพฤติตนเป็นปกติ และประพฤติตนในบทบาทของพระอรหันต์โดยการแสดงธรรมแก่ประชาชนและภิกษุบริวาร 3) คุณลักษณะภายในที่โดดเด่นของท่าน คือ เป็นบุคคลประเภทพุทธิจิต ได้ยึดหลักการดำรงสมณะเพศอยู่ 4 ประการ คือ (1) หลักคณฤชระ คือ ธุระฝ่ายการเรียนคัมภีร์หรือพระไตรปิฎก (2) หลักวิปัสสนาธุระ คือ ธุระฝ่ายการเจริญวิปัสสนา (3) หลักความไม่ประมาท (4) หลักปาริสุทธิตีล 4 ท่านได้ดำรงเพศสมณะ

¹ นักศึกษาหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
^{2,3,4} อาจารย์ ดร. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

ตามหลักทั้ง 4 ประการนี้ด้วยความเพียรพยายาม ไม่ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรคที่จรเข้ามา จนท้ายสุด ท่านได้บรรลุเป้าหมายสูงสุดความเป็นสมณะในพระพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน

คำสำคัญ: การศึกษาวิเคราะห์, การดำรงสมณะเพศ, พระจักขุบาลเถระ

ABSTRACT

A critical study on the ecclesiastical life of Cakkhupāla Thera aimed to 1) study the principle of being a monkhood in Buddhism, 2) investigate the biography of Cakkhubal Thera, and 3) analyze the ecclesiastical life of Cakkhubal Thera.

The results revealed that the principle of being a monkhood in Buddhism involved with the Gantha-dhura or burden of study, Vipassanā-dhura or burden of insight and Pārisuddhi-sāla or morality consisting in purity. According to Cakkhupāla Thera, he was a Buddhist monk who practiced strictly and was highly persistent. He had practiced solemnly until both eyes blind with attained the Enlightenment as the Sukkhavipassaka or bare-insight worker. He became a disabled person and lived a life of patience, not being burdened by others, living a normal life, being faithful to one another and benefiting both himself and others. After he had attained sainthood, he lived his life as usual such as taught the people and the monks.

Regarding his intrinsic characteristic, he was a type of Buddhi-carita or one of intelligent temperament and upheld the four principles of being a monkhood in Buddhism as follows: (1) Ganthadhura: the burden of studying the Scriptures, (2) Vipassanā-dhura: burden of insight development, (3) The perfection of heedfulness, and (4) Pārisuddhi – sāla: morality consisting in purity. He finally had accomplished the Ultimate Goal in Buddhism – Nibbāna.

KEYWORDS: An Analytical Study, The Ecclesiastical Life, Cakkhubal Thera

บทนำ

พระพุทธศาสนาได้ถือกำเนิดขึ้นมาในดินแดนที่เรียกว่า “ชมพูทวีป” ในอดีตแต่ในปัจจุบันนี้ ได้มีอาณาเขตครอบคลุมอยู่ในหลายประเทศในแถบภูมิภาคเอเชียใต้ ได้แก่ อินเดีย เนปาล บังคลาเทศ ปากีสถานและภูฏาน นับเป็นเวลาอันยาวนานที่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าได้แผ่กระจายไปทั่วทุกมุมโลก กลายเป็นศาสนาที่สำคัญศาสนาหนึ่งของโลก ได้สร้างความสงบสุขทางจิตใจและสันติภาพแก่มวลมนุษยชาติมาอย่างยาวนาน กลไกสำคัญที่เป็นเหตุให้พระธรรมคำสอนได้แผ่กระจายไปอย่างรวดเร็ว นั้น นอกจากพุทธบารมีของพระพุทธองค์ที่ได้บำเพ็ญมาอย่างเต็มเปี่ยมแล้วยังมีกลุ่มพระพุทธรูปและพระพุทธรูปสาวิกาที่ทำหน้าที่รับภาระเผยแผ่พระธรรมคำสอน ท่านเหล่านั้นได้เดินทางจาริกแรมรอนไปตามดินแดนต่าง ๆ ทั่วชมพูทวีปตามพระพุทธรูปคำรัสที่ว่าภิกษุทั้งหลายเราพ้นแล้วจากปวงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ แม้พวกเธอก็พ้นแล้วจากปวงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งที่เป็นของมนุษย์ ภิกษุทั้งหลายพวกเธอจงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ อย่าไปโดยทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายที่มีธุลีในตาน้อยมีอยู่ย่อมเลื่อมเพราะไม่ได้ฟังธรรม จักมีผู้รู้ธรรมภิกษุทั้งหลาย แม้เราก็จักไปยังตำบลอุรุเวลา

เสนานิคมเพื่อแสดงธรรม (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539ก, น. 40) พระพุทธรูปสาวิกาในรุ่นแรก ๆ แห่งการประกาศพระศาสนา นั้นหลังจากที่ท่านเหล่านั้นได้บรรลุธรรมแล้วต่างได้ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนและออกเผยแผ่พระธรรมแก่ประชาชนทั่วไป ได้เป็นธุระในการช่วยพระพุทธองค์ประดิษฐานพระพุทธศาสนาในดินแดนชมพูทวีปจนมีความมั่นคง พระพุทธรูปสาวิกาแต่ละรูปต่างก็มีศักยภาพและคุณลักษณะที่แตกต่างกันไป ทำให้เกิดลักษณะเด่นด้อยต่างกัน ประเด็นนี้พระพุทธองค์ก็ทรงยอมรับในความแตกต่างอันนี้ ว่าเป็นด้วยเหตุที่บุคคลนั้นได้สร้างสมอบรมบารมีในอดีตชาติ และปัจจุบันชาติมาต่างกันนั่นเอง ดังเหตุการณ์ที่พระพุทธองค์ทรงยกย่องพระสาวิกว่า อัญญาโกณฑัญญะเลิศกว่าภิกษุสาวิกาทั้งหลายของเรา ผู้เป็นรัตตัญญู ปุณณมันตานีบุตรเลิศกว่าภิกษุสาวิกาทั้งหลายของเราผู้เป็นธรรมกถึก ทัพพมัลลบุตรเลิศกว่าภิกษุสาวิกาทั้งหลายของเราผู้จัดแจงเสนาสนะ เป็นอาทิ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539ก, น. 28)

พระพุทธรูปสาวิกาในช่วงระยะแรก ๆ ของการประดิษฐานพระพุทธศาสนานั้น ที่โดดเด่นปรากฏว่ามี 80 รูปหรือที่เรียกกันว่าพระอัสติมหาสาวิกบ้างหรืออนุพุทธบ้างซึ่งเป็นบุคคลที่พระศาสดาทรงยกย่องให้เป็นที่ประจักษ์แก่บุคคลทั่วไปและทรงให้ทำหน้าที่ตามความเป็นเลิศหรือความถนัดของแต่ละรูป แต่ก็มีพระพุทธรูปสาวิกาบางส่วนในจำนวนนี้ที่ไม่ได้ทรงยกย่องว่าเป็นเลิศในทางใดหรือเป็นเอกัตถะคือ บุคคลหรือสิ่งที่ยอดเยี่ยม ดีเด่น หรือเป็นเลิศทางใดทางหนึ่ง (พระพรหมคุณาภรณ์

(ป.อ. ปยุตโต), 2551ก) และไม่ได้อยู่ในกลุ่ม พระอสีติมหาสาวก 80 รูป แต่ท่านเหล่านั้น กลับมีประวัติเรื่องราว บทบาทและคุณธรรม ในการดำเนินชีวิตที่น่าสนใจ ควรแก่การศึกษา และนำมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต ประจำวันได้เป็นอย่างดี หนึ่งในจำนวน พระพุทธสาวกดังกล่าวที่มีประวัติเรื่องราว น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งและเป็นผู้ที่พระสงฆ์ไทย หรือพระสงฆ์ทั่วโลกในปัจจุบันควรจะต้องยึดถือเป็นแบบอย่างในการดำรงเพศสมณะของตน คือ พระจกขุบาลเถระ ชื่อของท่านได้ปรากฏใน จกขุบาลเถรวัตถุ ขุททกนิกาย ธรรมบท แต่ไม่มี เรื่องราวรายละเอียดอื่นประกอบเลย มีเพียง พุทธคาถาที่พระพุทธองค์ได้ตรัสกับพระภิกษุทั้งหลายอันเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับท่านว่า ธรรมทั้งหลาย มีใจเป็นหัวหน้ามีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้าคนมีใจชั่ว ก็จะถูกชั่วหรือทำชั่ว ตามไปด้วยเพราะความชั่วนั้น ทุกข์ย่อมติดตาม เขาไปเหมือนล้อ หนุมตามรอยเท้า โคที่ ลากเกวียนไปฉนั้น (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2559ข, น.23) และยังมีปรากฏในขุททกนิกาย เถรคาถาซึ่งระบุว่าท่านได้กล่าวเอาไว้ว่า เรามีหนัย่นาฬิกการ ตาบอดเดินทางไกล ทุกรันคารถึงจะต้องนอนเกลือกกลิ้งอยู่ บนพื้นดินก็จะไม่ร่วมทางไปกับคนชั่วช้า (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539ง, น. 338) ถึงแม้ว่าท่านจะเป็นผู้ที่มิวัตรปฏิบัติอันดีงามไม่มีความต่างพร้อยตลอดชีวิตการครองสมณะเพศ จนพระศาสดาได้ทรงยกย่องเกียรติคุณของท่าน ต่อหน้าหมู่ภิกษุทั้งหลายว่าท่านพระจกขุบาล เถระนี้เป็นบุตรของพระองค์ผู้เป็นพระอรหัน

ชีณาสพ แต่ประวัติของท่านนั้นกลับไม่ปรากฏ ในคัมภีร์หลักหรือพระไตรปิฎก แต่ไปปรากฏ เรื่องราวอย่างละเอียดในคัมภีร์ชั้นอรรถกถา ซึ่งเป็นคัมภีร์ชั้นรองแต่งขึ้นเพื่ออธิบาย พระไตรปิฎกในประเด็นที่มีความคลุมเครือ อรรถกถาธรรมบทรจนาโดยพระพุทธโฆสาจารย์ พระภิกษุชาวอินเดีย ท่านได้แต่งคัมภีร์อรรถกถา อธิบายพระไตรปิฎกที่มีชื่อเสียงของฝ่าย พระพุทธศาสนาเถรวาท

ประวัติของพระจกขุบาลเถระมีความ พิเศษน่าสนใจ เพราะจากเรื่องราวชีวประวัติ ของท่านนั้น ได้บรรยายเรื่องราวต่าง ๆ ทั้งที่ เป็นส่วนของวิถีชีวิต ความเชื่อของคนใน ชมพูทวีปขณะนั้น บริบททางสังคมบทบาท การเข้าไปสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาของท่าน บทบาทการออกบวช บทบาทการปฏิบัติตน ขณะบวช บทบาทการบำเพ็ญสมณะธรรม บทบาทการเผยแผ่ธรรมและบทบาทการ เจริญกับปัญหาที่ต้องเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งในเรื่องราวของท่านนั้นได้บอกไว้อย่าง ละเอียดและที่เป็นจุดสำคัญของประวัติชีวิต ของท่าน คือ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตของท่าน นับตั้งแต่การ ทำหน้าที่ดูแลน้องชายหลังจากบิดามารดา ลี้หนีชีวิต การบริหารกิจการธุรกิจของครอบครัว ให้เรียบร้อยดี การตัดใจละทิ้งชีวิตฆราวาส การเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาในยามชรา การเจริญกับความเจ็บป่วยในขณะที่ปฏิบัติธรรม เป็นต้น ล้วนเป็นสิ่งที่น่าศึกษาว่าท่านสามารถ พินฝ่าปัญหาและอุปสรรคเหล่านั้นมาได้อย่างไร จนได้บรรลุเป้าหมายสูงสุดของชีวิตคือได้บรรลุ ธรรม

คุณธรรมของพระเจ้าข้าบาลเถระนั้นโดดเด่นไม่แพ้พระสาวกรูปอื่น ๆ เช่น ท่านมีขันติธรรมอย่างยิ่งยวด คือ เป็นผู้มีความอดทนเป็นเลิศ มีวิริยะ คือความเพียรพยายามอย่างแรงกล้าและต่อเนื่องไม่ยอมล้มเลิกภารกิจจนกว่าจะบรรลุผลที่ตั้งไว้ มีสัจจะ คือความจริงใจต่อสิ่งที่ได้คิดไว้และได้พูดไว้ รักษาสัจจะที่ให้ไว้ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นแม้จะมีปัญหาอุปสรรคมากมายเพียงใด มีสติและปัญญาและดำรงชีวิตด้วยความไม่ประมาท จนท้ายสุดท่านสามารถนำพาตนเองให้บรรลุเป้าหมายของพรหมจรรย์หรือดับทุกข์ได้สิ้นเชิง บรรลุเป็นพระอรหันตสาวกรูปหนึ่งในพระพุทธศาสนา

ชีวประวัติของท่านนั้นสามารถเป็นอุทาหรณ์ให้กับสังคมไทยที่กำลังเผชิญกับวิกฤตศรัทธาในขณะนี้ ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ในอดีตเป็นผู้สละโลกที่มุ่งแสวงหาความสุขสงบทางจิตใจ จึงเป็นบุคคลที่สังคมต้องให้ความสำคัญเคารพนับถือและถือเป็นบุคคลตัวอย่างของการนำหลักธรรมมาสู่ การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน สมดังบทสังฆคุณที่ว่าพระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูกต้องปฏิบัติสมควร ได้แก่ อริยบุคคล 4 คู่ คือ 8 บุคคล พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคนี้เป็นผู้ควรแก่ของที่เขานำมาถวาย ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ทักษิณา ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญอันยอดเยี่ยมของโลก (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539ข, น.6)

แต่ในสภาพการณ์ในปัจจุบัน โลกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความเจริญทางด้านวัตถุ เทคโนโลยีการสื่อสาร ตลอดจนทั้งการคมนาคม ทำให้เกิดการเคลื่อนตัวของ

วัฒนธรรมจากที่หนึ่งไปสู่ที่หนึ่ง เกิดการผสมผสานของระบบความเชื่อ วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิต ชาวพุทธจึงต้องมีการปรับตัว เพื่อความอยู่รอดและให้สอดคล้องกับวิถีของโลกสมัยใหม่ พระสงฆ์ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ก็ได้มีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไปตามกระแสโลกไปด้วย ซึ่งมีทั้งส่วนที่ปฏิบัติผิดพลาดคลาดเคลื่อนออกจากพระธรรมวินัย โดยหมกมุ่นอยู่กับไสยพาณิชย์หรือต้องอาบัติหนักและส่วนที่ทำให้พระธรรมวินัยให้คลาดเคลื่อน (พระไพศาล วิสาโล, 2546) การเข้าถึงเทคโนโลยีง่ายขึ้น การเข้าไปมีบทบาททางสังคมมากขึ้น ได้รับการศึกษาที่กว้างขวาง โดยไม่ได้จำกัดเฉพาะวิชาที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เท่านั้น ยังได้ศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ ทำให้ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์เปลี่ยนแปลงไปมากจากในอดีต ทั้งด้านบวกและด้านลบ ช่องว่างระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้านแคบเข้า จนแทบจะไม่มี ความแตกต่างกันเลยในบางแห่ง พระสงฆ์มีเครื่องอุปโภคบริโภคเหมือนชาวบ้านหรือดีกว่า ชาวบ้าน มีตำแหน่งหน้าที่การงาน มีเงินเดือน มีตำแหน่งในสถานศึกษาและองค์กรต่าง ๆ ภาพลักษณ์ของความเป็นสมณะผู้สงบได้ค่อย ๆ เลือนหายไปจากสังคมไทย ยังมีพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ไม่เหมาะสมหลายอย่างของพระสงฆ์ได้ปรากฏในสื่อต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์ หนังสือพิมพ์ เว็บไซต์ อินเทอร์เน็ต ไลน์ เฟซบุ๊ก เป็นต้น ยิ่งตอกย้ำภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ให้ดูแย่ลงไปอีก

สิ่งเหล่านี้ถือเป็นปัญหาที่สำคัญของสังคมไทยที่หลายภาคส่วนกำลังหาทางในการแก้ไข ทั้งส่วนของรัฐบาล มหาเถรสมาคม ตลอดจนทั้งองค์กรชาวพุทธที่ตระหนักถึงปัญหา

ทางผู้วิจัยจึงอยากเป็นส่วนหนึ่งในการแสวง
แนวทางในการแก้ไขปัญหา จึงได้ทำการศึกษา
ค้นคว้าประวัติพระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า
ในอดีตที่มีจริยาวัตรอันงดงาม มีความมั่นคง
หนักแน่นในพระพุทธศาสนา จึงได้พบว่า
พระจักขุบาลเถระเป็นสงฆ์สาวกที่พระพุทธองค์
ทรงยกย่องในท่ามกลางสงฆ์ว่า เป็นผู้ที่ดีตรง
ตนดีงามสมควรที่จะยึดเป็นแบบอย่าง เรื่องราว
ของท่านนั้นจะใช้เป็นข้อมูลให้พระสงฆ์ที่กำลัง
แสวงหาต้นแบบในการประพฤติปฏิบัติ เป็นสิ่งที่
สถาบันการศึกษาของคณะสงฆ์และชาวพุทธ
สามารถใช้เป็นข้อมูลเพื่อการวางแผนใน
การสร้างพระสงฆ์ที่แท้จริงให้กับสังคม และใช้
เทียบวัดกับพระสงฆ์นอกรีตที่เข้ามาแสวงหาผล
ประโยชน์จากพระพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาหลักการดำรงสมณะเพศใน
พระพุทธศาสนา
2. ศึกษาชีวประวัติและการดำรง
สมณะเพศในพระพุทธศาสนาของพระจักขุบาล
เถระ
3. ศึกษาวิเคราะห์การดำรงสมณะเพศ
ของพระจักขุบาลเถระ

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ทราบหลักการดำรงสมณะเพศใน
พระพุทธศาสนา
2. ได้ทราบชีวประวัติและการดำรง
สมณะเพศของพระจักขุบาลเถระ
3. ได้ทราบการวิเคราะห์หลักการดำรง
สมณะเพศของพระจักขุบาลเถระ

4. ข้อมูลจะเป็นประโยชน์ในวงวิชาการ
ทางพระพุทธศาสนาและประชาชนผู้สนใจ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยได้บูรณาการความรู้ ในคัมภีร์
พระไตรปิฎก อรรถกถาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ทำการศึกษาอย่างละเอียดในประเด็นหลักการ
ดำรงเพศสมณะในพระพุทธศาสนา ชีวประวัติ
และการดำรงสมณะเพศของพระจักขุบาลเถระ
แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์สังเคราะห์เพื่อหา
ตัวแปรที่ทำให้พระจักขุบาลเถระเป็นสมณะที่ดี
ในพระพุทธศาสนา แล้วนำความรู้ที่ได้มา
เชื่อมโยงกับสถานการณ์พระพุทธศาสนาใน
ปัจจุบัน และเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา
ที่เกิดขึ้นในสังคมพระสงฆ์ไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิง
เอกสาร (Documentary Research) โดยมีวิธีการ
ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ได้แก่
 - 1.1 พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับ
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช
2539
 - 1.2 พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา
แปล ภาษาไทย ชุด 91 เล่ม ฉบับมหามกุฏราช
วิทยาลัย พุทธศักราช 2559
 - 1.3 ฎีกา อนุฎีกา ปกรณ์วิเสส
 - 1.4 ตำราวิชาการด้านพระพุทธ
ศาสนา พร้อมทั้งหนังสือ บทความ นิติสาร
เอกสาร และงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแยกให้เห็นตัวแปรหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลให้เกิดสมณที่ดีในทางพระพุทธศาสนา

3. สรุปและเสนอผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. หลักการดำรงสมณเพศในพระพุทธศาสนาประกอบด้วย หลักคณธรรมาหลักวิปัสสนาธุระ และหลักปาริสุทธิศีลสี่

2. พระจักขุบาลเถระเป็นพระภิกษุรูปหนึ่งในพระพุทธศาสนาที่ยึดถือการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดมีความเพียรเป็นเลิศ ปฏิบัติธรรมอย่างอุกฤษฏ์จนดวงตาทั้งสองข้างแตกพร้อมกับกิเลส ท่านได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ประเภทสุกขวิปัสสกะ ท่านกลายเป็นผู้ทูลพลภาพ ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน พึ่งตนเองไม่เป็นภาระของคนอื่น ดำเนินชีวิตตามปกติ ทำความเพียรอย่างสม่ำเสมอ บำเพ็ญประโยชน์ทั้งต่อตนเองและคนอื่น หลังจากท่านได้บรรลุธรรมแล้ว ท่านประพฤติตนเป็นปกติ และประพฤติตนในบทบาทของพระอรหันต์โดยการแสดงธรรมแก่ประชาชนและภิกษุบริวาร

3. คุณลักษณะภายในที่โดดเด่นของท่าน คือ เป็นบุคคลประเภทพุทธิจริต ได้ยึดหลักการดำรงสมณเพศอยู่ 4 ประการ คือ (1) หลักคณธรรมา คือ ธุระฝ่ายการเรียนคัมภีร์หรือพระไตรปิฎก (2) หลักวิปัสสนาธุระ คือ ธุระฝ่ายการเจริญวิปัสสนา (3) หลักความไม่ประมาท (4) หลักปาริสุทธิศีล 4 ท่านได้ดำรงเพศสมณะตามหลักทั้ง 4 ประการนี้ด้วยความเพียรพยายาม ไม่ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรคที่จรเข้ามา จนท้ายสุดท่านได้บรรลุเป้าหมาย

สูงสุดความเป็นสมณะในพระพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง วิเคราะห์การดำรงสมณเพศของพระจักขุบาลเถระ สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

ในพระพุทธศาสนานั้นคำว่า “สมณะ” คือ นักบวชทั่วไป ผู้ที่มีกาย วาจา ใจ สงบจากบาปอกุศลทั้งหลายซึ่งหมายถึงพระอริยบุคคลในพระพุทธศาสนาหรือผู้ที่กำลังปฏิบัติเพื่อละบาปอกุศลต่าง ๆ ให้หมดไปจากจิตใจของตน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551ข, น. 397)

สมณะในพระพุทธศาสนานั้นสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. สมมติสงฆ์ หมายถึง สงฆ์โดยสมมติ ซึ่งมีทั้งสมมติสงฆ์ที่เป็นกลุ่มบุคคล เช่น จตุวรรค มีจำนวนพระสงฆ์ทั้งหมดสี่รูป ปัญจวรรค มีจำนวนพระสงฆ์จำนวนห้ารูป เป็นต้น และสมมติสงฆ์ที่เป็นปัจเจกบุคคล เช่น สามเณร สามเณรี พระภิกษุ เป็นต้น ซึ่งสมมติสงฆ์นี้ก็คือพระภิกษุสามเณรที่บวชกันอยู่ในปัจจุบันนี้เอง ยังมิได้ บรรลุธรรมเป็นพระอริยบุคคลในพระพุทธศาสนาขั้นใดขั้นหนึ่ง ยังมีกิเลสตัณหาเยี่ยงคนทั่วไป เพียงแต่อาจจะมีธรรมะยับยั้งใจด้วยสมณสัญญา หรือค่านึงถึงโลกวัชระ คือ พฤติกรรมที่ชาวโลกติเตียน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551ข, น. 394)

2. อริยสงฆ์ คือ หมู่สงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้าที่บรรลุคุณธรรมเบื้องสูง แบ่งออกเป็น 4 จำพวก คือ พระโสดาบัน พระสกทาคามี

พระอนาคามี และพระอรหันต์ ซึ่งพระอริยสงฆ์นี้พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นพระสงฆ์ที่แท้จริง เพราะเป็นพระสงฆ์จากภายใน คือ มีจิตที่บริสุทธิ์จากอำนาจกิเลส และพระอริยสงฆ์นี้ก็ได้จำเพาะเจาะจงว่าต้องเป็นพระภิกษุเท่านั้น จะเป็นใครก็ได้ในพุทธบริษัท 4 ที่มีกิเลสเบาบางในจิตใจจนถึงความไม่มีกิเลส แต่ไม่ว่าจะเป็นสงฆ์ทั้ง 2 ประเภทนั้นต้องมีหน้าที่จะต้องประพฤติปฏิบัติเพื่อความดีงามของตนและสังคม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551ข, น. 561)

สมณะในพระพุทธศาสนามีหน้าที่หลักอยู่ 2 ประการ คือ

1. คันถธุระ คือ การศึกษาเล่าเรียน ซึ่งนิยามต่าง ๆ พุทธวจนะคือพระไตรปิฎก ตามสมควรแก่ปัญญาของตนแล้วกล่าวบอก (ออกไปเผยแผ่) พุทธวจนะนั้น (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539ค, น.12)

2. วิปัสสนาธุระ คือ การเริ่มตั้งความสิ้นและความเสื่อมไว้ในอสังขารยังวิปัสสนาให้เจริญด้วยอำนาจแห่งการกระทำติดต่อกันแล้วถือเอาพระอรหันต์ ของภิกษุผู้มี ความประพฤติดีพร้อม ยินดียิ่งในเสนาสนะอันสงัด (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2552, น. 915)

นอกจากนั้นสมณะจะต้องคำนึงถึงบทบาทหน้าที่ของตน ตลอดทั้งสถานภาพของตนในสังคม โดยสังคมคาดหวังถึงความเป็นผู้มี ความสงบ มีคุณธรรมสูง จึงต้องมีการสำนึกยกให้ดี สิ่งทีสมณะจะต้องคำนึงถึงมี ดังนี้

1. สมณคุณ คือ คุณธรรมของสมณะ ความดีที่สมณะควรมี (พระพรหมคุณาภรณ์

(ป.อ. ปยุตโต), 2551ข, น. 397) สมณะนั้นจะต้องมีการศึกษาอบรมตนเองอยู่เสมอ เป็นผู้อดด้วยคุณงามความดี เป็นผู้มีความสงบกาย วาจาและจิตใจ เป็นอุทมเพศ ดังกรณีทีเทวตาทุลลภามพระพุทธร่องค์ว่าด้วยเรื่องข้าศึก พระพุทธร่องค์ตรัสตอบไปว่า สมณะทั้งหลายในธรรมวินัยนี้ ไม่เป็นข้าศึกในโลกนี้ พรหมจรรย์ที่อยู่จบแล้วของสมณะทั้งหลายย่อมไม่เสื่อม สมณะทั้งหลายย่อมกำหนดรู้ความอยากได้ ความเป็นไทย่อมมีแก่สมณะทั้งหลายทุกเมื่อ มารดาและบิดาหรือพี่น้องให้บุคคลนั้นผู้ตั้งมั่น (ในศีล) คือสมณะ กษัตริย์ทั้งหลายอภิเษกสมณะในโลกนี้ผู้มีชาติต่ำ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539ค, น.86)

2. สมณวัตร หน้าที่ของสมณะ กิจที่พึงทำของสมณะ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551ข, น. 398) ข้อปฏิบัติของสมณะ สมณะจะต้องมีวัตรปฏิบัติเป็นเครื่องพัฒนาตนเอง ในพระพุทธศาสนานั้นมีทั้งพระวินัยและพระธรรม เป็นเครื่องส่งเสริมการพัฒนาดนเอง ดังที่กล่าวไว้ในสามัญญผลสูตรว่า เมื่อโกณนพ และหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาพัสตร์ออกจากเรือน บวชเป็นบรรพชิต เมื่อบวชแล้วเป็นผู้สำรวม กาย วาจา ใจ อยู่สันโดษด้วยอาหารพอประทัง ความหิวและผ้าพอคลุมกาย ยินดีในความสงัด (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539ข, น.61-62)

3. สมณวิสัย วิสัยของสมณะ ลักษณะที่เป็นอยู่ของสมณะ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551ข, น.398) ลักษณะที่เป็นอยู่ของผู้สงบสมณะเป็นคำที่บ่งบอกถึงวิถีชีวิต และแนวทางการปฏิบัติ การเป็นสมณะนั้นมีใช้

เพียงอากัปกริยาภายนอกเท่านั้น ต้องมีความสุขสงบเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงจิตใจ สมดังพระพุทธดำรัสว่า พระองค์ไม่กล่าวว่าบุคคลเป็นสมณะ เพราะการนุ่งห่มผ้าช้อน การถือเพศเปลือยกาย การหมกหมมธุลี การอาบน้ำ การอยู่โคนไม้ การอยู่ในที่แจ้ง การยืนแหงนหน้า การบริโภคน้ำตามวาระ การทอมนมต์ การขมวดผม (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539พ, น.64-68)

4. สมณสัญญา คือ ความสำคัญว่าเป็นสมณะ หรือการกำหนดในใจไว้ว่าตนเป็นสมณะ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551ข, น. 398) ความสำนึกในความเป็นสมณะของตน ในสมณสัญญาสูตร พระพุทธองค์ได้ตรัสแก่หมู่ภิกษุว่า สมณสัญญา 3 ประการที่ภิกษุทำให้มากแล้วย่อมทำให้ธรรม 7 ประการบริบูรณ์ สมณสัญญา 3 ประการ คือ (1) เรามีเพศต่างจากคฤหัสถ์ (2) ชีวิตของเราเนื่องด้วยผู้อื่น (3) มารยาทอย่างอื่นที่เราควรทำมีอยู่ ธรรม 7 ประการ อันเป็นผลจากสมณสัญญา คือ

- 1) เป็นผู้มิปกติทำต่อเนื่อง ประพฤติต่อเนื่องเป็นนิตยในศีลทั้งหลาย
- 2) เป็นผู้ไม่มีอภิณา (ความเพ่งเล็งอยากได้ของเขา)
- 3) เป็นผู้ไม่มีพยาบาท (ความคิดร้าย)
- 4) เป็นผู้ไม่มีมานะ (ความถือตัว)
- 5) เป็นผู้ใคร่ต่อการศึกษา

สมณสัญญาถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นที่คนที่เข้ามาบวชจะต้องใส่ใจให้มาก เพราะมีเช่นนั้นแล้วเพศแห่งนักบวชกับเพศแห่งฆราวาสก็อาจไม่แตกต่างกัน

5. สมณสาธูป คือ ความประพฤติอันสมควรของสมณะ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551ข, น. 398)

นอกจากจะจัดหน้าที่ของสมณะเป็น 2 อย่างตามอรรถกถาแล้วยังสามารถจัดหน้าที่ของสมณะได้อีกอย่าง คือ

1. หน้าที่ในฐานะเป็นสมณะในพระพุทธศาสนา ที่จะต้องทำหน้าที่ตามกรอบแห่งพระธรรมวินัยกำหนดไว้ หากจะต้องทำหน้าที่อื่นที่นอกเหนือจากหน้าที่หลัก ก็ควรพิจารณาไตร่ตรองและใช้ความระมัดระวังอย่างมาก

2. หน้าที่ในฐานะเป็นเพื่อนร่วมโลก หน้าที่นี้ปัจจุบันมีความสำคัญมาก เนื่องจากสังคมไทยกำลังมีปัญหามากมาย พระสงฆ์ควรจะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคมด้วย การทำหน้าที่ที่เกื้อกูลต่อสังคมทำให้สังคมตระหนักรู้ถึงคุณค่าของพระสงฆ์ และจะมีประโยชน์ต่อการเผยแผ่พระธรรมคำสอนต่อไป หลักการดำรงเพศสมณะในพระพุทธศาสนานั้น จำแนกได้ 3 คือ หลักคณฤชระ คือ การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา หลักวิปัสสนาธุระ การนำคำสอนนั้นไปปฏิบัติอย่างถูกต้องเพื่อความสงบสุขและความดับทุกข์ทางใจ และหลักปาริสุทธิตีล 4 คือ หลักการปฏิบัติของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย (1) ปาฏิโมกขสังวรศีล คือ การสำรวมในพระปาฏิโมกข์ เว้นข้อที่พระพุทธเจ้าห้าม ทำตามข้อที่ทรงอนุญาต (2) อินทริยสังวรศีล คือ การสำรวมอินทริยหก ตา หู จมูก ลิ้น กายและใจ ให้เป็นปกติไม่มีโทษ (3) อาชีวะปาริสุทธิตีล คือ การเลี้ยงชีพในทางที่ชอบธรรม

ไม่หลอกลวงผู้อื่น และ (4) ปัจจัยสันนิสิตศีล คือ การพิจารณาก่อนบริโภคปัจจัยสี่ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539ก, น.40)

พระจักขุบาลเถระนั้นมีประวัติของการดำรงสมณะเพศที่น่าสนใจ ทั้งในอดีตชาติและในปัจจุบันชาติ ในอดีตชาตินั้นท่านเป็นแพทย์ผู้ทำการรักษาโรค ครั้งหนึ่งได้รักษาโรคทางตาแก่หญิงคนหนึ่งจนหายเป็นปกติ แต่นางแกล้งทำเป็นไม่หายเพราะไม่ต้องการเสียค่ารักษาให้แก่มหมอ ท่านทราบความนั้นจึงได้ปรุรงยาขนานเพื่อทำลายจักขุประสาท ผลของยานั้นทำให้หญิงนั้นตาบอดดังเดิม การกระทำบาปด้วยเจตนาหวังผลให้ตาบอดของท่านนี้ได้ส่งผลมาในชาติปัจจุบัน ส่วนในปัจจุบันชาติของท่านนั้นแบ่งหลายช่วงที่นำศึกษาด้วยกัน คือ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539จ, น.25-26)

1. เหตุการณ์ก่อนการอุปสมบท ท่านมีชื่อว่ามหาบาล เป็นบุตรคนโตของเศรษฐีชื่อว่ามหาสุวรรณ ในกรุงสาวัตถี ท่านมีน้องชายคนหนึ่ง ชื่อว่า จุลบาล ท่านและน้องชายได้สืบทระกูลต่อจากบิดามารดาเมื่อท่านทั้งสองเสียชีวิต ต่อมาได้ฟังธรรมจากพระพุทธองค์เกิดศรัทธาอย่างแรงกล้าประสงค์จะออกบวชศึกษาธรรมในสำนักพระศาสดา ได้อำลาน้องชายก่อนออกไปบวช แต่น้องชายกลับทัดทานห้ามไว้ โดยยกเหตุผลมาแสดงเพื่อเปลี่ยนใจพี่ชายไม่ให้ออกบวช แต่ท้ายสุดก็มีอาจทำให้ท่านละความตั้งใจในการออกบวช (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2548, น. 6)

2. เหตุการณ์ขณะอุปสมบทในพระพุทธศาสนา ท่านได้บวชโดยวิธีจตุตถ

กรรมวาจา ซึ่งเป็นวิธีการบวชที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน โดยอุปัชฌาย์เป็นผู้บวชให้ หลังจากบวชแล้วท่านได้อยู่ศึกษาพระธรรมวินัยในสำนักอุปัชฌาย์และอาจารย์ 5 ปี เป็นผู้มีความประพฤติดีงาม มีความเพียร ขยัน อดทน ไม่ล່วงละเมิด ลึกซึ้งทบทวนแต่เพียงเล็กน้อย เป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย จนเป็นที่รักใคร่ของอุปัชฌาย์ อาจารย์และเพื่อนสหธรรมิก (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539จ, น.11-12)

3. เหตุการณ์ขณะปฏิบัติธรรมและการบรรลุธรรม ท่านได้ทูลลาพระศาสดาออกไปปฏิบัติธรรม พร้อมภิกษุ 60 รูป ณ หมู่บ้านตำบลหนึ่ง ท่านอยู่ด้วยอิริยาบถ 3 ภายในพรรษา คือ ยืน เดิน นั่ง เว้นเสียจากการนอน ผ่านไปได้เดือนหนึ่ง เกิดโรคทางตาขึ้น หมอทำการรักษา โดยหยอดยาทางจมูก แต่ท่านไม่อาจนอนหยอดได้เพราะได้ตั้งสัจจะไว้แล้วว่าตลอดพรรษา 3 เดือนจะไม่นอน ทำให้การรักษาไม่ได้ผล หมอได้มาตรวจดูที่พักของท่านได้ทราบความจริงว่าท่านไม่ยอมนอน จึงได้อ้อนวอน ท่านก็ไม่ละจากสัจจะ โดยให้เหตุผลว่า เมื่อมีชีวิตอยู่ก็สามารถปฏิบัติธรรมต่อไปได้ จึงควรรักษาร่างกายให้ปกติเพื่อจะได้มีชีวิตปฏิบัติธรรมต่อไป แต่ท่านก็ไม่ยอมที่จะทำตามคำของหมอ จนหมอบอกยกเลิกการรักษา ท่านใช้ช่วงเวลาที่ยากลำบากที่สุดในชีวิตบำเพ็ญเพียรพยายาม โดยได้สอนตนเองเตือนตนเองว่าจะเลือกพระพุทธศาสนาหรือว่าจะเลือกเฝ้าดวงตา ท้ายสุดท่านเลือกเอาพระพุทธศาสนา ละความวิตกกังวลในอาการป่วยทางตา ในปัจฉิมยามดวงตาทั้งสองข้างแตกพร้อมกับกิเลส ท่านได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์

4. เหตุการณ์หลังบรรลุนิติภาวะแล้ว ท่านได้สั่งสอนประชาชนและภิกษุทั้ง 60 รูป จนได้บรรลุนิภาวะ เมื่อออกพรรษาแล้วหมู่พระภิกษุที่เป็นลูกศิษย์ของท่านประสงค์จะเดินทางไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าที่วัดพระเชตุวัน กรุงสาวัตถี แต่ท่านไม่สามารถเดินทางพร้อมกับหมู่ภิกษุได้เนื่องด้วยจะทำให้การเดินทางล่าช้าและเป็นภาระของผู้อื่น ท่านจึงส่งหมู่ภิกษุไปก่อนและให้ส่งข่าวการตามทอดของท่านแก่น้องชายของท่านในเมืองสาวัตถี และให้ส่งคนมารับท่านด้วยเมื่อหมู่พระภิกษุเดินทางถึงวัดพระเชตุวันแล้วได้เข้ากราบถวายบังคมพระพุทธเจ้า

พระจักรขุบาลเถระนั้นถือว่าเป็นสมณะต้นแบบ ท่านมีลักษณะอุปนิสัยที่ดีงามหลายอย่าง คือ เป็นคนช่างสังเกต ใฝ่การเรียนรู้ ชอบคิดพิจารณา มีใจเด็ดเดี่ยว เคารพกติกา อ่อนน้อมถ่อมตน มีความอดทน มีความเพียรพยายาม มีสัจจะต่อตนเองและผู้อื่น พระจักรขุบาลเถระนั้นได้ดำรงตนในบทบาทต่าง ๆ ในแต่ละช่วงของชีวิตของท่านได้เป็นอย่างดี บทบาทของท่านนั้นล้วนเป็นประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นควรนำมาเป็นแบบอย่างแก่พระสงฆ์ในปัจจุบัน บทบาทของท่านมี ดังนี้

1. ดำรงตนในบทบาทของความ เป็นพระผู้บวชใหม่ คราบวชใหม่ก็ใฝ่เรียนรู้ พระธรรมวินัย พร้อมทั้งปฏิบัติอุปัชฌาย์และอาจารย์ ไม่มีความถือตัวแข็งกระด้าง เป็นผู้ว่าง่าย สอนง่าย

2. ดำรงตนในบทบาทของพระกัมมัฏฐาน เมื่อเรียนพระธรรมวินัยพอสมควรแก่การครองสมณะเพศแล้วท่านได้ออกไปปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน

ท่านก็ปฏิบัติด้วยความตั้งใจ เด็ดเดี่ยวไม่ย่อท้อ ต่อปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่ถาโถมเข้ามา

3. ดำรงตนในบทบาทของพระ ผู้อาพาธในยามอาพาธห่างไกลอุปัชฌาย์ และอาจารย์ ตลอดทั้งญาติพี่น้อง ท่านพยายาม ใช้ขันติเข้มทุกขเวทนา พยายามน้อมใจให้เข้าสู่ธรรมและเป้าหมายของสมณะ คือ การดับทุกข์ แม้ในยามป่วยหนักก็ไม่ละทิ้งหรือล้มเลิก การปฏิบัติธรรม

4. ดำรงตนในบทบาทของพระ ผู้ทพพลภาพในยามเมื่อท่านประสบกับ ทพพลภาพดวงตาบอดสนิท แต่ท่านไม่ได้วิตกกังวล ยังคงเดินวัตรปฏิบัติตามปกติ ไม่ได้ เรียกร้องหรือเป็นภาระใคร นอกจากจะไม่เป็น ภาระของใครแล้วท่านยังทำหน้าที่เผยแผ่ พระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์จนส่งผล ให้หมู่พระภิกษุทั้ง 60 รูป ได้บรรลุนิภาวะ

นอกจากนั้นพระจักรขุบาลเถระ ยังได้ยึดหลักการ 4 อย่างเป็นหลักในการ ดำรงเพศสมณะ ประกอบด้วย

- 1) หลักคันถธุระ
- 2) หลักวิปัสสนาธุระ
- 3) หลักความไม่ประมาท
- 4) หลักปาริสุทธิสีล 4

ท่านดำรงเพศสมณะด้วยหลักการ ทั้ง 4 อย่างนี้เอง จึงทำให้ท่านเป็นสมณะที่ดี สามารถฟันฝ่าปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่ถาโถม เข้ามาได้ จนได้รับผลอันยิ่งใหญ่ คือ ได้บรรลุนิภาวะ เป็นพระอรหันตสาวกคนหนึ่ง ที่มีประวัติ และหลักการดำรงเพศสมณะที่อนุชนควรยึด เป็นแบบอย่าง

พระจักขุบาลเถระนั้นได้ดำรงสมณะเพศในบทบาทต่าง ๆ คือ เป็นพระผู้บวชใหม่ โดยท่านได้เตรียมตัวก่อนที่จะบวชมาเป็นอย่างดี จัดการปัญหาในครอบครัวให้เรียบร้อยแล้วจึงออกบวชด้วยศรัทธาและปัญญากำกับ โดยการได้ฟังพระธรรมเทศนาแล้วเกิดศรัทธาในคำสอน ใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองให้เห็นคุณเห็นโทษด้วยตนเอง หลังบวชแล้วท่านก็ได้ศึกษาหลักธรรมกับทั้งข้อวัตรปฏิบัติในสำนักของพระอุปัชฌาย์และอาจารย์เป็นเวลาถึง 5 ปี หลังจากนั้นจึงได้ ทูลขออนุญาตจากพระพุทธเจ้าเพื่อออกปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน โดยท่านนั้นยึดหลักธรรมหลายอย่างเป็นแนวทางในการปฏิบัติ แต่ที่โดดเด่นที่สุด คือ การเป็นผู้มีสัจจะ มีความอดทนและมีความเพียรพยายาม ท่านเป็นผู้บรรลุลหรรณพประเภท ทุกขาปฏิบัติ ขิปปาภิญญา คือ ปฏิบัติด้วยความทุกข์ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, น. 226) ยากลำบากแต่รู้เร็ว เมื่อเกิดความอาพาธขึ้นในร่างกาย ท่านดำรงสติไม่หวั่นไหว โอนเอนไปตามสิ่งมากระทบทั้งภายนอกและภายในใจ และโรคของท่านนั้นมีหลายสมุฏฐานแห่งการเกิดของโรค เช่น เกิดจากการบริหารกายไม่สม่ำเสมอ ทำความเพียรเกินกำลัง เกิดจากวิบากกรรม (กรรมเก่าที่เคยทำมาแต่อดีตชาติ) เกิดจากธาตุ 4 ไม่สมดุล (ธาตุดิน น้ำ ไฟและลม ไม่สมดุล) เป็นต้น เมื่อโรคคลุลาม จนยากแก่การเยียวยารักษา ทำยสุดหมอก็บอกเลิกการรักษา ดวงตาของท่านได้บอดสนิททั้งสองข้าง ทำให้ท่านกลายเป็นพระผู้ทุพพลภาพ ท่านยังคงดำเนินชีวิตด้วยความอดทน พึ่งตนเองเป็นสำคัญไม่เป็นการระของ

คนอื่น ดำเนินชีวิตตามปกติ ทำความเพียรอย่างสม่ำเสมอพร้อมกับทำคุณทำประโยชน์ทั้งต่อตนเองและคนอื่น หลังจากท่านได้บรรลุลหรรณพเป็นพระผู้สิ้นกิเลส เป็นพระอรหันตสาวกแล้ว ท่านยังวางตนเป็นพระธรรมดา ไม่ได้โอ้อวดตนเองว่าดีกว่า วิเศษกว่าพระรูปอื่น ยังคงรักษาความเป็นปกติของสมณะในทางพระพุทธศาสนา

ท่านได้ทำธรรมาสังวรอย่างด้วยความไม่ประมาท จนทำให้ท่านได้บรรลุเป้าหมายสูงสุดความเป็นสมณะในพระพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน ระดับปัญญาของท่านอยู่ในขั้นอุคคฆัฏญ คือ มีสติปัญญาฉลาดเฉลียว เป็นสัมมาทิฐิเมื่อได้ฟังธรรมสามารถรู้ และเข้าใจในเวลาอันรวดเร็วหรืออยู่ในขั้นวิปจิตัญญ คือ มีปัญญาปานกลาง เป็นสัมมาทิฐิเมื่อได้ฟังธรรมแล้วพิจารณาตามและได้รับการอบรมฝึกฝนเพิ่มเติมจะสามารถรู้และเข้าใจได้ในเวลาอันไม่ช้า ท่านได้ศึกษาพระธรรมวินัยและได้นำมาปฏิบัติจนได้บรรลุลหรรณพในที่สุด (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, น. 202)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. คณะสงฆ์หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ควรตระหนักถึงความสำคัญของพระวินัยอันกำหนดขอบเขตของการเข้าไปสัมพันธ์กับสังคมให้เหมาะสม ไม่ควรปล่อยอย่างเสรี

2. การจัดการศึกษาของพระสงฆ์ควรมุ่งสอนทางพระพุทธศาสนามากกว่าเรื่องทางโลก

- ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป**
1. วิเคราะห์การดำรงตนของพระสงฆ์ไทยในบริบทสังคมปัจจุบัน
 2. เปรียบเทียบฐานะในพระพุทธศาสนาครั้งพุทธกาลกับฐานะในพระพุทธศาสนาในสังคมปัจจุบัน
 3. วิเคราะห์การดำรงเพศสมณะของพระสงฆ์ไทย (โดยเลือกพระสงฆ์ที่มีข้อวัตรปฏิบัติที่ดีงาม เป็นที่เคารพนับถือของชาวพุทธ)
 4. วิเคราะห์การปฏิเสธรักษาการศึกษาในพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551ก). *การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551ข). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: เอส.อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2552). *พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไพศาล วิสาโล. (2546). *พระพุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539ก). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. (เล่มที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539ข). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. (เล่มที่ 9). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539ค). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. (เล่มที่ 11). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539ด). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. (เล่มที่ 12). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539ต). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. (เล่มที่ 15). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539ข). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. (เล่มที่ 21). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539ง). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. (เล่มที่ 26). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539จ). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(เล่มที่ 40). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2559ก). พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล ชุด 91. (เล่มที่ 20). นครปฐม:

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2559ข). พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล ชุด 91. (เล่มที่ 25). นครปฐม:

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2548). ธรรมปัทมสูตร (ปัญญาโม-ภาโค).

(พิมพ์ครั้งที่ 25). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

